

ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

У сучасній юридичній науці утверджується теза, що сучасний розвиток правової системи України іманентно пов'язаний із світовими глобалізаційними та інтеграційними процесами, багато в чому залежить від тенденцій взаємодії міжнародної, міждержавних та національних правових систем. На тлі посилення глобальних ризиків і загроз євроінтеграційна спрямованість національного правового розвитку визначається не лише внутрішніми, а й зовнішніми чинниками. Враховуючи зазначене монографічне дослідження Л. Г. Удовика покликане заповнити прогалину щодо глобалізаційних трансформацій національної правової системи.

Структурно монографічне дослідження* складається із чотирьох розділів та дванадцяти підрозділів, логічно пов'язаних між собою.

У першому розділі монографії автором обґрунтовуються теоретичні засади сучасної правової системи та правової глобалізації в умовах соціальних трансформацій. Зокрема, автор розглядає глобалізацію як домінуючий процес сучасного світового розвитку та доводить, що розвиток правових систем, поряд із глобалізацією, визначається іншими різновекторними й дихотомічними процесами - глокалізації та локалізації, які втілюються в різних проявах у національних правових системах, обумовлюють відповідні тенденції правового розвитку. Основними формами правової глобалізації є правова інтеграція, правова інтернаціоналізація й правова імплементація. Окремі підрозділи присвячено дослідженню проблем теоретико-правової інтерпретації поняття «правова система», аналізу критеріїв та класифікації правових систем у контексті новітніх підходів сучасних учених, теоретичній концептуалізації глобалізаційних трансформацій правової системи України.

У другому розділі розглядаються структурні трансформації правової системи України в умовах глобалізації. Л. Г. Удовика окреслює проблеми та перспективи розвитку ідеологічної підсистеми, визначає особливості розвитку нормативно-правової основи та обґрунтовує трансформації інституційної складової правової системи України в умовах глобалізації, зокрема, акцентує увагу на трансформації таких елементів правової системи, як правова ідеологія, правова політика, правова культура, система права, права людини. В цьому контексті зацікавленість викликають обґрунтовані автором трансформації вітчизняної системи права й законодавства, які виявляються в наступному: інтенсивному розвитку вже сформованих інститутів і галузей, таких, як права людини, екологічне право, інформаційне право, медичне право та ін.; формуванні й розвитку нових комплексних галузей та інститутів, таких як право миру, право безпеки, право стійкого розвитку, міграційне право та ін.; конвергенції публічного і приватного права; розширенні сфери процесуального регулювання тощо. Удовика Л. Г. зауважує, що спільною рисою для нових, інтегрованих, комплексних галузей є їх інтенсивна конституціоналізація, що відображає загальносвітову тенденцію зростання ролі конституцій як інструменту впливу на внутрішньодержавні й загальносвітові процеси з метою формування й захисту стабільного, справедливого й демократичного світового порядку.

Третій розділ монографії присвячено аналізу трансформаційних змін у функціонуванні правової системи України в умовах глобалізації, в якому досліджено вплив глобалізації на функціонування вітчизняної правової системи й трансформацію інформаційно-комунікативних зв'язків правової системи в умовах глобалізації. В монографії наведено нові підтвердження того, що в Україні підґрунтям підвищення ефективності правотворчості, цивільного, адміністративного, господарського процесу, судочинства, функціонування й розвитку інститутів прокуратури й адвокатури стає утвердження принципу верховенства права, фундаменталізація прав людини, визнання права на справедливий судовий розгляд.

У четвертому розділі даного монографічного дослідження визначаються проблеми й обґрунтовуються перспективи правового розвитку в глобальному світі. На особливу увагу заслуговує типологія

* Рецензія на монографію Удовика Л. Г. Правова система України: глобалізаційні трансформації [монографія] / Лариса Григорівна Удовика. – Запоріжжя, «КСК-Альянс», 2014. – 320 с.

національних правових систем крізь призму комплексного критерію глобалізації, особливості й тенденції розвитку глобалізованих, фрагментарно глобалізованих, глокалізованих і локалізованих правових систем. Позитивним у дослідженні розвитку правової системи України й національних правових систем в умовах глобалізації і, водночас, досить перспективним є звернення автора до аналітичних довідок, інформаційних і статистичних даних низки науково-дослідних інститутів, міжнародних неурядових організацій, дослідницьких компаній.

Цілком логічним є останній підрозділ монографічного дослідження, присвячений проблемам і перспективам розвитку вітчизняної правової системи в умовах глобалізації, в якому Л. Г. Удовика доводить, що правова система України належить до фрагментарно глобалізованого типу правових систем, функціонує і розвивається враховуючи окремі складові правової глобалізації, а низка її елементів і підсистем залишаються в незмінному вигляді. Україна долучилася до глобалізаційних процесів в правовій, економічній, соціальній, політичній, культурній сферах, здійснює певні кроки щодо інтеграції правової системи з правовою системою ЄС, активізує діяльність щодо членства держави у міжнародних організаціях, участі в міжнародних місіях, ратифікувала низку важливих міжнародних багатосторонніх договорів. Водночас, здійснювані заходи носять несистемний характер, відзначаються неузгодженістю, а обрані шляхи й засоби в деяких випадках виявляються неефективними. Проблеми системного характеру у правовому розвитку аналізуються в монографії через дисфункційність, деінституціоналізацію, розбалансованість національної правової системи. З метою їх подолання автором визначено концептуальні засади та сформульовані конкретні пропозиції щодо оптимізації вітчизняної правової системи, її трансформації від фрагментарно глобалізованої до глобалізованої правової системи, яка здатна протистояти глобальним викликам і загрозам.

Загалом можна стверджувати, що монографічне дослідження Л. Г. Удовики є досить аргументованим, обрана методологія уможливила досягнення ґрунтовних і достовірних висновків. Сформульовані автором положення закладають підґрунтя подальших наукових досліджень глобалізаційних трансформацій національної правової системи на рівні окремих суб'єктів правової системи, галузей, підгалузей, інститутів, норм права, інтегративних і комунікативних зв'язків національної правової системи як іншими системами українського суспільства, так і з іншими правовими системами (національними, міждержавними, міжнародною).

Зважаючи на теоретичну насиченість і методологічну складність монографії, не можна не відмітити наявність в її тексті дискусійних положень, які потребують уточнень і роз'яснень проблемного і термінологічного характеру, зокрема, стосовно трансформації таких суб'єктів національної правової системи як народ, нація, соціальні спільноти, комунікативних зв'язків національної правової системи з економічною, політичною, моральною системами українського суспільства.

Монографія Л. Г. Удовики «Правова система України: глобалізаційні трансформації» є оригінальним та комплексним дослідженням, яке не тільки в авторському варіанті концептуалізує трансформації вітчизняної правової системи в умовах глобалізації, але й ініціює подальші теоретичні розвідки цієї проблематики. Монографічне дослідження є вагомим внеском в осмислення проблем розвитку правових систем в умовах глобалізації.